

БЪЛГАРСКИЯТ БИСМАРК И СЛЕДОСВОБОЖДЕНСКОТО НИ ОБЩЕСТВО

(110 години от смъртта на Стефан Стамболов)

АНГЕЛ ЦУРАКОВ

Лятото на 1879 година. Възкачвайки се на българския престол, княз Александър I Батенберг се сблъсква с огромните проблеми на младата буржоазна държава. България е разкъсана от Берлинския конгрес на шест части и търси помощта на Великите сили. Разделянето на обществото на русофили и русофоби подкопава националното единство и става предпоставка за братоубийствени схватки и национално предателство.

След успешното обединение на Княжество България и Източна Румелия руската дипломация се стреми да изгони княз Батенберг. На 9 август 1886 г. в България е извършен военен преврат и княз Александър I Батенберг е принуден да абдикира. Тогавашният председател на Народното събрание Стефан Стамболов оглавява контрапреврат, но абдикацията на княз Батенберг е неминуема. Стамболов става регент на Княжество България и основава Народнолибералната партия.

Агресивността на руската дипломация и твърдата политика на защитата на националните интереси от Регентството довеждат до русофилски бунтове и до скъсване на дипломатическите отношения между

двете държави – 6 ноември 1886 г. Четири месеца по-късно регентите осуетяват контрапреврата, организиран от офицери русофили. За да се преодолее политическата криза Великото народно събрание избира (без съгласието на Русия) княз Фердинанд Сакс Кобург Готски за български владетел. Главен инициатор за избирането му е Стамболов.

В периода 1887-1894 г. Стефан Стамболов става министър-председател и министър на вътрешните работи. При управлението на Стамболов Княжество България се ползва с висок международен авторитет, рязко се засилват позициите ѝ в Македония и Одринска Тракия, влизат в сила редица закони, осигуряващи вътрешната стабилност и бързото икономическо развитие на страната. Голямата власт, съсредоточена в ръцете му и желанието на княз Фердинанд и русофилите да подобрят отношенията с Русия, създават срещу бившия хъш мощна опозиция. Падането на Стамболов от власт и убийството му в София през юли 1895 година е една от последните стъпки към пълното разцепление и обезличаване на младата българска буржоазия. Разпокъсана на множество партии, кланяща се на различни господари, тя превръща политическия живот в зловеща драма, изпепелила елита на нацията. ■

Стефан Николов Стамболов

31 януари 1854 г. - роден в Търново.

1870-1872 г. - учи в Търново и в Духовната семинария в Одеса. Отстранен от семинарията заради връзки с руските революционери. Участва в БРЦК в Букурещ.

1873-1874 г. - завръща се в Търново. Делегат на Търновски революционен окръг на Общото събрание на БРЦК в Букурещ.

1875 г. - апостол през Старозагорското въстание. След разгрома му емигрира в Румъния.

1876-1877 г. - участва в работата на Гюргевския революционен комитет. Определен за главен апостол на Търновски революционен окръг. Секретар на военния пратеник на Славянския комитет по време на Освободителната война.

1878-1881 г. - адвокат в Търново. Участва в борбата против решенията на Берлинския конгрес. Деец на Либералната партия. Участва в Учредителното народно събрание. Подпредседател на Второто обикновено народно събрание.

1884-1886 г. - подпредседател и председател на Четвъртото обикновено народно събрание. Доброволец през Сръбско-българската война. Оглавява контрапреврата за връщането на княз Батенберг на българския престол.

1886-1887 г. - регент на Княжество България. Един от инициаторите за избирането на княз Фердинанд за български владетел. Основава Народнолибералната партия.

1887-1894 г. - министър-председател и министър на вътрешните работи, управляващ Министерството на народното просвещение и Министерството на външните дела и изповеданията.

18 май 1894 г. – правителството на Стамболов пада от власт.

24 август 1894 г. - подведен е под съдебна отговорност за обида на княза в германския печат.

септември 1894 г. - имуществото му е поставено под запор. Обвинен е в злоупотреби с държавни средства и любовни афери, както и в убийството на министър Белчев (заради жена му, в която Стамболов бил влюбен).

Юли 1895 г. - вечерта на 3 юли Стамболов е смъртно ранен от трима въоръжени мъже на ул. "Раковски" и умира на 5 юли. Убийците му са освободени "поради липса на доказателства".

Дори процесията по погребението на Стамболов става обект на нападение от политическите му противници. Двадесет години по-късно са разкрити документи, които доказват, че водеща роля в заговора срещу Стамболов е имал Александър Люцканов, един от лидерите на Прогресивнолибералната партия. След построяване на мавзолея на Стамболов политическите му противници правят опит да го взривят. Реконструкция на паметника е извършена едва в края на 80-те и началото на 90-те години на XX век, когато се прави и реална оценка за живота и делото на бившия революционер и държавник.